

Türk Akademik Yayınlar Dergisi TAY Journal

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed Journal)

<http://www.tayjournal.com>

e-ISSN:

From Family to Child in Social Studies Education: Practice Example*

Hatice Türe
Handan Deveci

Abstract

Family is one of the most important social resource that should be utilized in this course. This study aimed to draw attention to the importance of providing family involvement in the social studies course and it involved an example practice for providing family involvement within the 5th grade social studies course. This practice was carried out on the basis of the unit "Learning about our Region" in the learning field "People, Places and Environments" which has the outcome "To be able to explain the effect of the climate seen in the region where students live on human activities by giving examples from everyday life". In the study, the lesson plans, family and student guidelines for the example practice were presented. In addition, for the example practice, video commentary taken during the activity, student anecdotal records, data obtained from student interviews and family opinions in the family co-operation notebooks were directly quoted in the presentation of the findings. As a result, providing family involvement to social studies lessons can contribute to the academic achievement of students, the development of responsibility consciousness and self-confidence, the strengthening of family relations and the individual development of families.

Keywords:	DOI	:
Social studies,	Received	: 16 October 2017
family involvement,	Revised	: 28 November 2017
practice example	Accepted	: 12 November 2017
	Published	: 31 December 2017

*Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi olarak desteklenen doktora tezinin uygulama örneği olup, çalışma 05-08 Ekim 2017 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası Eğitim ve Değerler Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Corresponding Author: Hatice Türe, Research Asist., Anadolu University, Turkey, haticeture@anadolu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3118-2997

Handan Deveci, Prof.Dr., Anadolu University, Turkey, hanil@anadolu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9765-211

Cite this article as: Türe, H., & Deveci, H. (2017). From Family to Child in Social Studies Education: Practice Example. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi (TAY Journal)*, 1(1), 1-21.

Extended Summary

Introduction

Social resources can be useful in instructional processes to equip children with certain knowledge, skills and values in the social studies course. Family is one of the most important social resource that should be utilized in this course. Because the social studies course has the function of preparing children for life, family involvement should be ensured in order to reflect the daily life of learners in class. Family involvement is the planned involvement of the family in teaching activities so that students can transfer the knowledge, skills and values learned in school to daily life and ensure their continuity. With the involvement of family in social studies course, strong cooperation between the teachers and the family will be provided and both workload of the teacher will decrease and effective teaching will be carried out (Sözer and Deveci, 2007, p.7). Since social studies course is the subject of social life, family is a good resource for the social studies course. The conversations of families with their children about where they came from and how they came to the city they live, where they settled first, and what cultures they have interacted with are the history issues. Family involvement helps to carry out numerous attainments in the Social Studies Teaching Program such as " He/she recognizes the natural assets and historical sites, objects and works of art on the periphery and in various places of our country.", "He/she gives examples of cultural features in various places of our country" (Seefeldt, Castle and Falconer, 2015, p.69).

A variety of family involvement models have been proposed by different researchers to provide family involvement to the school and to the courses (Coleman and Churchill, 1997; Epstein, 2008; Gürşimşek, 2002 Akt. Cömert and Güleç, 2004). The model proposed by Coleman and Churchill (1997) consists of dimensions which are empowerment, parenting, family strengths, child-siblings, community resources, educational modeling, and family-teacher relations. Gürşimşek (2002) refers to family as learning, family as teacher, family as information source, family as supportive, family as consultant and family as decision maker in his family involvement model (Akt, Cömert and Güleç, 2004).

According to the family involvement model of Epstein (2010), there are six significant dimensions of family involvement: parenting, communication, home learning, volunteering, decision-making and cooperation with community, which must be considered to ensure continuity of programs to be developed for achieving family involvement in the schools.

According to the family involvement model of Epstein (2010), there are dimensions of family involvement that should be considered to ensure continuity of programs to be developed for achieving family involvement in the schools. It is seen that data collection tools have been developed based on these dimensions especially made by Epstein (2010) in the studies conducted (Erdoğan and Demirkasımoğlu, 2010; Tümkaya, 2017) aimed at family involvement in the field. Family involvement can be provided by using these six family involvement dimensions suggested by Epstein (2010) in social studies course.

Methods

Much of what people experience in their daily lives constitutes the subject of social studies course. In this practice example, an activity was designed involving families to share

experiences of their climate and climate on their daily lives with their children. In the course of social studies, a lesson plan for an activity developed based on the family involvement dimension of "Learning at Home" proposed by Epstein (2010) for providing family involvement and family and student guidelines for this activity were created.

The aim of the activity is emphasized in the student orientation. This instruction contains suggested questions for family members who are in the role of instructor during the event. In the family instruction, the topics that need to be told to children during the event are given as title. This instruction is aimed at being a guide to the families for telling the climate of the place where they live. In addition, in two instructions it was stated that a part of the activity should be recorded as video recording and the opinions about the event should be written after the event.

Regarding this activity, keeping an anecdotal record that allows students to take note of important events briefly, and writing the opinions of the families to the "family cooperation notebook" which serves as a communication tool between parents and teachers were provided. In addition, some of the parts of the video taken during the activity, the things related to the activity that students wrote in their anecdotal notebooks and opinions obtained from the interviews and the opinions written by the parents about the activity in the "family cooperation notebook" are presented as direct quotations

Results

When student anecdotes are evaluated generally, it seems that social studies course reflects daily life. The daily life of the family makes up the subject of the lesson, and each of the family member contributes to the things learned in this lesson. Family members were also quite happy to present information about their own lives to their children and for being their children's teachers. Observations were made within the scope of a lesson that such an interaction between family and child strengthened the relationship between the family and child.

According to the interviews conducted with the students within the scope of the activity, it can be said that the family involved social studies education creates an effective learning environment for the students and the families. According to the students' opinions, information learned from the family provides permanence in teaching, provides more recognition of the family, and contributes a lot to the development of positive attitudes towards the family and the course subjects.

According to the information obtained from the family cooperation notebook, it is seen that the activities related to providing family involvement to the social studies lesson are considered important and seen beneficial by the families and they increase the intrafamilial sharing and create positive emotions within the family. Family involved learning activities and especially the involvement of the fathers to their children's learning process was a positive situation, attracting attention from other family members.

Discussion and Conclusion

Social studies is a course based on social life by taking the subject of individual's self, family and close environment in primary and secondary school programs. One of the most important institutions of social life is family. Providing family involvement in social studies

lessons and organizing family-supported teaching-learning processes in social studies lessons can make a great contribution in reaching the goals of social studies education. The achievement in the social studies course means an academic achievement, as well as a success in life as an effective citizen. For this reason, it is seen that it is important to utilize the family in order to increase the social studies course success of the individual.

Social studies and the family are two important concepts that should come side by side about children's growth, maturation, personality shaping, and preparing them to the social life. In this study, there is an example of a practice that can guide to teachers by bringing these two concepts together. In the study, a lesson plan about how to teach the family supported social studies course was presented, the lesson plan was applied and the study on family involvement in the lesson plan was tried to be presented from the opinions of the students and their families with direct quotes.

Recommendations

To reach the objectives of social studies education and, to be able to include the families that are the first and most important teachers of the children to the teaching-learning processes of social studies, to present the content to the students and to present this process with research findings can provide important contributions to the development of social studies education.

Türk Akademik Yayınlar Dergisi

TAY Journal

(Uluslararası Hakemli Dergi/International Peer-Reviewed Journal)

<http://www.tayjournal.com>

e-ISSN:

Aileden Çocuğa Sosyal Bilgiler Eğitimi: Uygulama Örneği*

Hatice Türe
Handan Deveci

Özet

Sosyal bilgiler dersinde çeşitli bilgi, beceri ve değerleri çocuklara kazandırmak için öğretme-öğrenme süreçlerinde toplumsal kaynaklardan yararlanmak önemli görülmektedir. Aile, sosyal bilgiler dersinde yararlanılması gereken toplumsal kaynakların en önemlilerinden biridir. Sosyal bilgiler dersi çocukları yaşama hazırlayan bir ders olma işlevine sahip olduğu için derste öğrenilenlerin günlük yaşama yansımaları sağlamak amacıyla derse aile katılımı sağlanması gerekmektedir. Aile katılımı, çocuğun okulda öğrendiği bilgi, beceri ve değerleri günlük yaşama aktarabilmesi ve devamlılığını sağlayabilmesi için ailenin öğretim etkinliklerine planlı olarak katılımının sağlanmasıdır. Bu çalışma, sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlamanın önemine ilişkin dikkat çekmek amacıyla tasarlanan aile katılımı sağlamaya yönelik bir uygulama örneğinden oluşmaktadır. Çalışmada, bu uygulama örneğine yönelik oluşturulan ders planı, aile ve öğrenci yönergeleri sunulmuştur. Ayrıca uygulama örneğine yönelik olarak etkinlik esnasında çekilen video dökümü, öğrenci anekdot kayıtları, öğrenci görüşmelerinden elde edilen veriler ve aile işbirliği defterlerinde yer alan aile görüşleri doğrudan alıntı biçiminde verilmiştir. Sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlanarak öğrencilerin akademik başarılarının artmasına, sorumluluk bilinci ile özgüveninin gelişimine, aile ilişkilerinin güçlenmesine ve ailelerin bireysel gelişimlerine katkı sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler:

Sosyal bilgiler,
aile katılımı,
uygulama örneği

DOI

:

Yükleme : 16 Ekim 2017
Düzeltilme : 28 Kasım 2017
Kabul : 12 Aralık 2017
Yayınlama : 31 Aralık 2017

*Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi olarak desteklenen doktora tezinin uygulama örneği olup, çalışma 05-08 Ekim 2017 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası Eğitim ve Değerler Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Sorumlu Yazar: Hatice Türe, Araş. Gör., Anadolu Üniversitesi, Türkiye, haticeture@anadolu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3118-2997
Handan Deveci, Prof.Dr., Anadolu Üniversitesi, Türkiye, haniil@anadolu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9765-211

Giriş

Bireyin doğduğu andan itibaren karşı karşıya kaldığı ilk eğitim kurumu ailedir. Birey aileden sonra ilk olarak planlı eğitim etkinlikleri ile okul çatısı altında karşılaşır. Okulun öğrenme çevresi olarak işlev görmesi için, çevreyle ve toplumla olan ilişkilerini geliştirmesi gerekmektedir. Okulun amaçlarına ulaşabilmesi, kendinden beklenen işlevleri gerçekleştirebilmesi için karşılıklı etkileşim halinde olması gereken çevrelerden biri kuşkusuz ailedir. Ailenin öğrencinin başarısını, ilgisini, okula karşı tutumunu artırmadaki önemi yadsınamaz bir gerçektir (Keçeli-Kaysılı, 2008, s.70). Okullar ve aileler arasındaki etkileşim güçlü olduğunda, öğrenciler okulun, başarılı olmanın, çeşitli tutum ve değerlerin önemini kavrar (Epstein, 2010, s.82). Aile çocuğun informal eğitiminin, okullar ise formal eğitimin verildiği kurumlar olduğundan toplumsal amaçlara ulaşmada bu iki eğitim sürecinin birbiri ile bütünleşmesi ve tutarlılık göstermesi büyük önem taşımaktadır (Akkaya, 2007, s.25). İlk ve ortaokul programları içerisinde günlük temel yaşam becerilerini ele alan, aileyi derste konu edinen derslerin başında sosyal bilgiler dersi yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler Dersinde Aile Katılımı

Çocuğun yaşama ve insanlara bakışını biçimlendiren ilk ve en önemli kurum olan aileler, çocuklar için önemli bir rol model görevi üstlenir. Çocuklar, sosyal yaşamda ailelerinden gördükleri ilişkiler ile iletişim biçimlerini sergilerler ve aileleri gözlemleyerek vatandaşlıkla ilgili bilgi, beceri ve değerleri kazanırlar (Aslanargun, 2007, ss.120-121). Ayrıca eğitime katılım, ailenin hakkıdır ve aile katılımı okulun demokratikleşme sürecinin bir parçasıdır (Chan ve Chui, 1997, s.103). Bu bağlamda öğretmen ve aile arasında okulda verilen eğitim ile ilgili iletişim içinde olmak, ailelere evde çocuklarıyla yapabilecekleri çalışmalar hakkında açıklamalar yapmak, yapılan çalışmalara aileleri de dâhil edebilmek için okula aile katılımının sağlanması gerektiği söylenebilir (Atakan, 2010, s.3; Kaya, Eryılmaz, Gezer, Ekici ve Kapan, 2015, s.83). Aile katılımı günümüzde ailelerin, yalnızca eğitsel temelli anne-babalık rollerini değil, aynı zamanda okulda ve sınıfta yürütülen çalışmalarla ilgili destekleyici ve katılımcı rollerini vurgulamak için de kullanılmaktadır. Ayrıca aile katılımı, öğretmen, okul ve anne-babalar arasındaki ilişkilerle birlikte, öğrenci ve toplum arasındaki ilişkileri de kapsayan bir biçimde ele alınmaktadır (Ahioglu Lindberg ve Demircan, 2013, s.36).

Aile katılımı, “çocuğun nitelikli bir eğitim alarak başarıya ulaşması için, aile ile okul arasındaki etkileşim ve ilişkinin artırılması, ailenin okul ile sürekli bilgi alışverişinde bulunması, aile-okul-çocuk arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, ailenin okul ile birlikte ortak hareket etmesi için okul etkinliklerinin oluşum sürecine ailenin de dahil olması” olarak tanımlanabilir (Demircan, 2012, s.15). Aile katılımı, kısaca çocuğun okulda öğrendiği bilgi, beceri ve değerleri günlük yaşama aktarabilmesi ve devamlılığını sağlayabilmesi için ailenin öğretim etkinliklerine formal olarak katılımının sağlanması olarak açıklanabilir. Okula aile katılımı sağlanarak, öğrencilerin aileleriyle birlikte onların duygusal gelişimine destek olmak, öğrencilerin akademik başarısına katkı sağlamak, öğrencilerin aile ve öğretmen arasındaki bilgi alışverişini sağlamak, aileleri okulda alınan kararlar ile ilgili bilgilendirmek ve öğrencilerin görev aldığı etkinlikler için aileleri okula davet etmek amaçlanmaktadır (Chan ve Chui, 1997, s.103; Coleman ve Churchill, 1997, s.144; Sheldon, 2003, s.150).

Ailelerin okula katılımıyla öğretmen ve aile arasında güçlü bir işbirliği sağlanarak hem öğretmenin iş yükü azalacak, hem de etkili bir öğretim gerçekleştirilecektir (Sözer ve Deveci, 2007, s.7). Sosyal bilgiler dersi toplumsal yaşamı konu edindiğinden aile sosyal bilgiler dersi için iyi bir kaynak oluşturur. Ailelerin yaşadıkları ülkeye, şehre nereden ve nasıl geldikleri, ilk olarak nereye yerleştikleri, hangi kültürlerle etkileşime geçtikleri konusunda çocukları ile yaptıkları sohbetler birer tarih konusudur (Seefeldt, Castle ve Falconer, 2015, s.69). Aile katılımı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde yer alan “Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanır.”, “Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.” gibi pek çok kazanımın gerçekleştirilmesi ve etkili bir öğretim gerçekleştirilmesi için yardım eder.

Farklı araştırmacılar tarafından okula ve derslere aile katılımı sağlamaya yönelik çeşitli aile katılımı modelleri önerilmiştir (Coleman ve Churchill, 1997; Epstein, 2008; Gürşimşek, 2002 Akt. Cömert ve Güleç, 2004). Coleman ve Churchill (1997) tarafından önerilen model güçlendirme, ebeveynlik, aile bağlarını güçlendirme, çocukları okula hazırlama, toplum kaynaklarından yararlanma, eğitimsel model ve aile-öğretmen ilişkileri boyutlarından oluşmaktadır. Gürşimşek (2002) aile katılımı modelinde, öğrenen olarak aile, öğretmen olarak aile, bilgi kaynağı olarak aile, destekleyici olarak aile ve danışman ve karar verici olarak aile olmak üzere beş boyuttan söz etmektedir (Akt. Cömert ve Güleç, 2004). Epstein (2010)’in aile katılımı modeline göre okula aile katılımı sağlamaya yönelik geliştirilecek programların sürekliliğini sağlamak için göz önünde bulundurulması gereken ebeveynlik, iletişim, evde öğrenme, gönüllülük, karar verme ve toplumla işbirliği olmak üzere altı önemli aile katılımı boyutu vardır.

Aile katılımı modelinde yer alan boyutları tema olarak adlandıran Coleman ve Churchill (1997), aile katılımına yönelik yapılan tanımlar ve amaçlar incelendiğinde bu tanımların aşağıda yer alan temaları kapsadığını belirtmektedir. Coleman ve Churchill (1997) tarafından önerilen aile katılımı modeline ait bu temaların amacı, aile katılımına ilişkin düşüncelerin yapılandırılmasını sağlamak ve aile katılımı uygulamalarına rehberlik etmektir. Coleman ve Churchill ‘in (1997, s.144) aile katılımı ile ilgili modeli aşağıdaki gibi açıklanabilir:

- Güçlendirme; ailelere, çocuklarını ilgilendiren konulardaki okul kararlarına aktif olarak katılmalarını sağlamaya yönelik bilgi ve destek vermeyi amaçlar.
- Ebeveynlik; ailelere çocuklarının bakımı ile ilgili destek vermeyi ve onlara çocukları ile ilgili rehberlik etmeyi amaçlar.
- Aile bağlarını güçlendirme; aileyi bir arada tutan etmenler ile ilgili aileyi bilgilendirme ve aile ilişkilerinin gelişimini desteklemeyi amaçlar.
- Çocukları okula hazırlama; okul çağında olan çocukları okula hazırlamada destek olmayı amaçlar.
- Toplum kaynaklarından yararlanma; toplum kaynaklarından yararlanabilmeleri için ailelere gerekli bilgi sağlamayı ve destek olmayı amaçlar.
- Eğitimsel model; eğitimin amaçlarına aileyi dahil etme ve çocuklarına evde öğrenmeye uygun ortamları ve olanakları sunmaları konusunda aileyi desteklemeyi amaçlar.

- Aile-öğretmen ilişkileri; aileler ve öğretmen arasında olan kişilerarası ilişkilerin kalitesini artırmaya yönelik çalışmaları amaçlar.

Aile katılımı modelinde yer alan boyutları kategori olarak adlandıran Gürşimşek (2002, Akt: Cömert ve Güleç, 2004), aile katılımı sağlamada kullanılacak bu kategorileri beşe ayırmıştır. Bu kategorilerde, aile katılımı sağlamada özellikle aileye düşen rollerin vurgulandığı görülmektedir. Gürşimşek (2002, Akt: Cömert ve Güleç, 2004, s.134) tarafından önerilen aile katılımı sağlamada yararlanılabilecek kategoriler şu şekildedir:

- Öğrenen olarak aile; ailenin, okulun politikaları, eğitim programları ve ebeveynlik becerileri konusunda bilgisinin ve etkililik düzeyinin geliştirilmesidir.
- Öğreten olarak aile; ailenin, evde öğrenme etkinliklerinde kendi görevlerinin ve sorumluluklarını üstlenme becerilerinin geliştirilmesidir.
- Bilgi kaynağı olarak aile; okul ve aile arasında, çocuğun gelişimine ve gereksinimlerine yönelik bilgi alışverişini sağlayıcı iletişim kanallarının açık tutulması ve bununla ilgili karşılıklı olarak iletişim halinde olup sürekli paylaşımın sağlanmasıdır.
- Destekleyici olarak aile; okulun ailelerin desteği ile çeşitli gereksinmelerinin karşılanmasının sağlanmasıdır.
- Danışman ve karar verici olarak aile; ailenin, çocuğu ile ilgili konularda okul yönetimi ve öğretmenle görüş alışverişinde bulunarak öneriler sunmasını ve ailelerin okulda karar verme sürecine etkin katılımını amaçlar.

Epstein (2010)'in aile katılımı modeline göre okula aile katılımı sağlamaya yönelik geliştirilecek programların sürekliliğini sağlamak için göz önünde bulundurulması gereken boyutlar vardır. Alanyazında aile katılımına yönelik yapılan çalışmalarda (Erdoğan ve Demirkasımoğlu, 2010; Tümkaya, 2017) özellikle Epstein (2010) tarafından yapılan bu boyutlar temel alınarak veri toplama araçları geliştirildiği görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinde Epstein (2010) tarafından önerilen bu altı aile katılımı boyutundan yararlanılarak derse aile katılımı sağlanabilir. Aşağıda Epstein'in aile katılımı modeli, boyutlarına göre açıklanmakta ve sosyal bilgiler dersinde kullanımına yönelik örnekler sunulmaktadır (Deveci, 2009; Epstein, 2010, s.85; Epstein, 2008, ss.11-12):

- Ebeveynlik; aileleri anlamaya, ebeveynlik becerilerini geliştirmeye ve evdeki öğrenme koşullarını iyileştirmeye yardım eden bir boyuttur. Aileler çocuklarının öğrenmesine ve iyi davranışlar göstermesine destek olmak için uygun bir ev ortamı düzenlemelidir. Sosyal bilgiler dersinde çocuğun evdeki rolleri ve sorumlulukları ile aile bireylerinin rolleri ve sorumlulukları ile ilgili aile katılımı öğretimi etkinlikleri düzenlenebilir. Bu etkinlikler çerçevesinde ailelere mektup yazılabilir, ailedeki roller ve sorumlulukları yerine getirme ile ilgili aile toplantıları düzenlenebilir. Ayrıca sosyal bilgiler dersinde çocuklarını nasıl destekleyecekleri konusunda ailelere eğitim ve bilgi verilebilir.
- İletişim; sosyal bilgiler dersi kapsamında işlenecek konu, ailenin katılacağı çalışmalar, aileden beklentiler ile ilgili öğretmen ve aile arasında telefon, işbirliği defteri gibi araçlar kullanılarak iletişim kurulabilir. Aile-okul ve okul-aile olmak üzere çift yönlü iletişim etkinlikleri önemlidir. İletişim boyutu, öğrencilerin okula katılımı ve

öğrencilerin ilerlemeleri hakkında ailelerin bilgilendirilmesini içerir. Örneğin “Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.” kazanımı ile ilgili verilen bir ödev kapsamında aile çocuğunu evde gözlemleyerek işbirliği defterini doldurur ve defteri öğretmene gönderir. Öğretmen de aynı kazanımla ilgili okuldaki gözlemlerini işbirliği defterine yazarak aileye gönderir. Bu sayede çocuğun gelişimine aile ve öğretmen işbirliği ile katkı sağlanmış olur.

- Evde öğrenme; aileler evde çocukları için öğretmen rolünde olup onların ev, proje, performans gibi ödevlerine destek olabilirler. Ayrıca aileler, evde öğrenme için uygun bir ortam oluşturarak sosyal bilgiler dersinin içeriğine yönelik bilgilerini çocukları ile paylaşabilirler. Bu tür evde öğrenme etkinliklerinin etkili bir şekilde yapılabilmesi için ailelere, çocuklarına nasıl destek olabilecekleri konusunda yönergeler sunulabilir. Örneğin öğrenciler sosyal bilgiler dersi kapsamında “İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir.” kazanımını temel alarak ailesiyle birlikte evde bir proje fikri geliştirebilir, bir ürün tasarlayabilir. Bu sayede, evde öğrenme gerçekleştirilebilir. Ayrıca model olma yoluyla öğrenmeye olanak sağlaması bakımından yine pek çok kazanım için evde öğrenme etkinlikleri düzenlenebilir. Öğrenci ve onun ailesi için planlanan evde öğrenme etkinlikleri, öğrencinin sınıftaki öğrenmeleri ve dersin öğretim programıyla bütünleştirilmelidir.
- Gönüllülük; okul programlarını ve öğrenci etkinliklerini desteklemeye yönelik olarak ailelerin gönüllü olmasını gerektirir. Okullarda düzenlenecek olan aile merkezi gibi yerler ailelerin gönüllü çalışmalar gerçekleştirmesini kolaylaştırabilir. Gönüllülük boyutu kapsamında ailelere yönelik konferans, gezi, kaynak kişiden yararlanma gibi etkinlikler düzenlenebilir. Sosyal bilgiler programında yer alan “Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.” ve “Yaşadığı bölgedeki ekonomik etkinliklere ilişkin meslekleri belirler.” gibi kazanımlara ulaşmak için yönetim birimlerinde çalışan veliler sınıfa davet edilebilir ve velilerin hem yönetim birimleri hem de kendi meslekleri hakkında bilgi vermesi sağlanabilir.
- Karar verme; öğrenciler ile aileleri etkileyen okul politikalarını planlama, iyileştirme ve gözden geçirmede ailelere söz hakkı verilmesini içerir. Bu boyut kapsamında okul ve sınıf aile temsilcileri seçilebilir. Bu temsilciler aracılığıyla okulda ve sınıfta alınan tüm kararlar diğer ailelerle paylaşılabilir. Sosyal bilgiler dersi ile ilgili olarak ders kapsamında yapılabilecek aile katılımı etkinlikler, ailelerin bireysel ve grupla yapmak istediği etkinlikler, etkinliklerin yapılacağı zamanın kararlaştırılması gibi konularda ailelerin görüşleri alınarak onlara söz hakkı verilebilir.
- Toplumla işbirliği; sivil toplum örgütleri, üniversiteler, devlet kurumları ve diğer okul programları, aile ve öğrencilerin öğrenmesi ile ilgili diğer kurumlardan yararlanmayı içerir. Sosyal bilgiler dersinde “Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.” ve “Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir.” gibi kazanımlar çerçevesinde toplumda yer alan çeşitli kurumlara ailelerle birlikte gezi etkinlikleri düzenlenerek bu kurumlardan yararlanılabilir.

Hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı (Öztürk, 2007, s.24) olarak açıklanan sosyal bilgiler dersi, bireyin kendisine ve ailesine, çevresindeki diğer insanlara, yasalara ya da devlete karşı ödev ve sorumluluklarının ne olduğunu ve özellikle toplumsal çevresine etkin bir biçimde nasıl uyum sağlayacağını öğretir (Deveci, 2002, s.5). Sosyal bilgiler tanımlarında öğrencilerin yaşamla ilgili bilgi, beceri ve değerleri kazanması, çevresine uyum sağlaması, ailede ve okulda sorumluluklarını yerine getirmesi gibi konulara vurgu yapıldığı görülmektedir. Tüm bunların gerçekleşebilmesi, sosyal bilgiler dersinde öğrenilenlerin öğrencilerin günlük yaşamlarına aktarılabilmesi için ailelere önemli görevler düşmektedir.

Sosyal bilgiler dersinin bu amacını gerçekleştirebilmek için ailedeki ve okuldaki uygulamalarda toplumla işbirliği sağlanmalıdır. Sosyal bilgiler öğretim programında öğrencilere kazandırılması gereken becerilerden biri karar vermedir. Öğrencilerin karar verme becerisinin gelişebilmesi için ailede ve okulda alınacak kararlara öğrencilerin katılımı gereklidir. Ayrıca öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ele alınan bilgi, beceri ve değerleri günlük yaşamlarına aktarabilmesi için ailelerin gönüllü olarak okul etkinliklerine katılması, öğretmenlerle iletişim halinde olması ve evde uygun öğrenme ortamları oluşturarak çocuklarına destek olması gerekmektedir. Bu bağlamda, sosyal bilgiler dersinde, aile katılımının altı boyutu olan ebeveynlik, iletişim, gönüllülük, evde öğrenme, karar verme ve toplumla işbirliği etkili bir biçimde kullanılabilir.

Sosyal bilgiler dersini aile katılımı ile desteklemek için öğretim-öğrenme süreçleri içerisinde çeşitli etkinlikler düzenlenebilir. Sosyal bilgiler dersinde aile katımlı öğretim etkinlikleri yoluyla, aileler kendi yeteneklerini geliştirme ve değerlendirme olanağı bulurken bir yandan da sosyal bilgiler dersinin zenginleştirilmesine katkıda bulunurlar. Ailelerin okulda gerçekleştirilen eğitim uygulamaları konusunda bilinçlendirilmesi ve etkinliklere katılımı, hem aile hem de okul yapısında değişiklikler yaratarak daha etkin bir eğitim ortamı meydana gelmesini sağlar (Dinç, 2008, s.60).

Sosyal Bilgiler Öğretim Program'ında yer alan amaçlar incelendiğinde, sorumluluklarının bilincinde olan, geçmiş-bugün ve gelecek bağlamında değişim ve sürekliliği kavrayan, ülkesini seven, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlı olan, bilimsel düşüncüyü benimsemiş, insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı bireylerin yetiştirilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Sosyal bilgiler dersinin bu amaçlarına ulaşılabilmesi ve derste öğrenilenlerin günlük yaşama aktararak devamlılığının sağlanabilmesi için çocuğun yaşamının önemli bir parçası olan aile ile okulun birbiriyle bütünleşmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, yapılandırmacı anlayışı temel alan bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için, sosyal bilgiler dersinde aile katılımının sağlanması gerektiği söylenebilir.

Aile katılımı ile ilgili yurtiçi alanyazında okul öncesi programlarında yer alan aile katımlı etkinlikleri öğretmen ve veli görüşleri (Abbak, 2008; Akkaya, 2007; Atakan, 2010; Demircan ve Erden, 2015) açısından betimsel olarak ortaya koyan çalışmalarla birlikte, okulöncesinde aile katılımı boyutu zenginleştirilmiş bir program uygulanarak bu programın çocukların ilkokula hazır bulunuşluklarına etkisi ile ilgili (Bahçeli-Kahraman 2012) uygulamalı bir çalışma yer almaktadır. Yurtiçinde hayat bilgisi dersine yönelik olarak Kılıç (2010)

tarafından yapılan çalışmada, aile katılımına yönelik öğretmen görüşleri alınmış; Gültekin ve Kılıç (2014) tarafından yapılan çalışmada ilköğretimde çocuğu bulunan ailelerin çocuklarının eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ve eğitim gereksinimleri belirlenmiştir. Yurtiçi alan yazında aile katılımına yönelik olarak ölçek uyarlaması çalışmaları da yer almaktadır (Ahioğlu-Lindberg, 2014; Ahioğlu-Lindberg ve Demircan, 2013; Oğuz, 2012). Ayrıca sosyal bilgilerle ilgili olarak Deveci (2008) tarafından 6. sınıf öğrencileri ve onların ailelerinin katıldığı betimsel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Yine Sözer ve Deveci (2007) yaptıkları çalışma ile sosyal bilgiler dersinde aile katılımı ile kuramsal açıklamalar ve çeşitli etkinlik örnekleri ortaya koymuştur.

Yurtdışı alan yazında okula aile katılımı sağlamaya yönelik öğretmen görüşleri alma (Epstein ve Dauber, 1991), çok kültürlü toplumlardaki farklı etnik yapılara sahip ailelerden okula aile katılımı sağlama ile ilgili görüş alma (Lim, 2012), erken çocukluk bakım programlarına aile katılımı sağlama (Douglass ve Klerman, 2012), kırsal kesimde okula aile katılımını sağlayabilmek için ailelerden görüş alınarak ihtiyaç belirleme (McDowell, 2014), özel eğitim öğretmen adaylarına özel gereksinimi olan öğrencilerin aileleri ile ilgili bilinç kazandırma (Harris, 2015) amaçlanarak gerçekleştirilen çalışmalar yer almaktadır. Gerçekleştirilen çalışmalar genel olarak aile katılımının önemi, aile katılımına yönelik öğretmen, öğretmen adayları ve aile görüşleri ile ilgilidir. Çalışmalarda aile katılımının önemi vurgulanmış ve derslere katılımın nasıl sağlanabileceğine ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir. Alan yazında derslere aile katılımının nasıl sağlanabileceği ile ilgili bir uygulama örneği gösteren az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bireylerin yaşamlarına yönelik bilgi, beceri, tutum ve değer öğretiminin gerçekleştirildiği sosyal bilgiler dersi ile yaşama yönelik ilk davranışların kazanıldığı aile arasında önemli bir ilişki olduğu için sosyal bilgiler dersine aile katılımının sağlanması ve bu konuda ciddi birtakım çalışmalar yapılması önemli bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır (Sözer ve Deveci, 2007, s.2). Bu bağlamda, çalışma ile sosyal bilgiler dersine nasıl aile katılımı sağlanabileceğine ilişkin uygulanmış bir örneğin ortaya konulmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sosyal Bilgiler Dersinde Aile Katılımına Yönelik Uygulama Örneği

Çalışmada sosyal bilgiler dersinde aile katılımının sağlanmasına yönelik Epstein (2010) tarafından önerilerin “Evde Öğrenme” aile katılımı boyutu temel alınarak geliştirilen etkinliğe ait bir ders planı örneği ile aile ve öğrenci yönergeleri yer almaktadır. Ayrıca çalışmada etkinlik sırasında çekilen videonun dökümünün bir bölümü, etkinlik ile ilgili öğrencilerin anekdot defterlerine yazdıkları ve görüşmelerden elde edilen görüşler, ailelerin “aile işbirliği defteri”ne etkinlik ile ilgili yazdığı görüşler doğrudan alıntı olarak sunulmaktadır. Araştırma kapsamında ilgili kurumlardan Etik Kurul ve uygulama izni alınmıştır.

Uygulama Eskişehir il merkezinde yer alan orta sosyo-ekonomik düzeye sahip bir okulun 5. sınıf şubesinde yapılmıştır. Uygulamaya bu şubede yer alan toplam 28 ortaokul 5. sınıf öğrencisi ve bu öğrencilerin aileleri katılmıştır ancak bu çalışmada video kaydı sağlama ve yazılı görüş bildirme ile ilgili etkinliğe eksiksiz katılım sağlayan 15 öğrenci ve ailenin görüşlerine yer verilmiştir.

İnsanların günlük yaşamlarında deneyimledikleri çoğu şey sosyal bilgiler dersinin konusunu oluşturmaktadır. Bu uygulama örneğinde, ailelerin iklim ve iklimin günlük

yaşamlarına yansımalarına yönelik deneyimlerini çocuklarıyla paylaşmalarını içeren bir etkinlik tasarlanmıştır. Bu etkinliğe yönelik aile ve öğrenci yönergeleri oluşturulmuştur. Öğrenci yönergelerinde etkinliğin amacı vurgulanmıştır. Bu yönergede etkinlik sırasında öğretici rolünde olan aile üyesine sorulması önerilen sorular yer almaktadır. Aile yönergelerinde, etkinlik sırasında çocuklara anlatılması gereken konular başlık olarak verilmiştir. Hazırlanan bu yönerge, ailelere yaşadığımız yerin iklimi konusunu anlatmada rehber olması amacı taşımaktadır. Ayrıca iki yönergede etkinliğin bir bölümünün video kaydına alınması ve etkinlikten sonra etkinlik ile ilgili görüşlerin yazılması belirtilmiştir. Etkinliğe yönelik hazırlanan öğrenci yönergesi Şekil 1’de aile yönergesi ise Şekil 2’de sunulmuştur: Aşağıda etkinlik sırasında öğrencilere yol gösterici nitelikte, aileleri ile birlikte yapacakları çalışmalarını gösteren öğrenci etkinlik yönergesine yer verilmektedir.

Sevgili Öğrenci,

Bu etkinlikte aile üyelerinden biri öğretmen olacak ve diğer aile üyelerine iklim konusu ile ilgili bildiklerini anlatacak. Bu sayede sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini bir de aileden dinleyerek derste öğrendiklerini tekrar etmiş olacaksınız. Bu etkinlik için evdeki tüm aile üyeleri ile bir masaya oturabilirsiniz. Aile üyelerinden gönüllü olan biri masanın başına geçsin ve öğretmen olsun. Aşağıdaki soruları etkinlikte öğretmen rolünde olan aile üyeye sorabilirsiniz:

- Eskişehir’in iklimi yaz ayları ve kış ayları nasıldır?
- Eskişehir’in ikliminde kış aylarında ulaşım nasıldır?
- Eskişehir’in ikliminde yaz ve kış aylarında nasıl giyinmek gerekir?
- Eskişehir’in iklimi yaz ve kış aylarında yiyeceklerimizi nasıl etkiler?
- Anne, baba, dede, vb. kış ve yaz aylarına hazırlık için neler yapıyorsunuz?

Bir aile üyesi bu etkinliği **video** ile kayıt etsin. Video kaydı en az 10 dakika, en çok 20 dakika olsun. Ailenle bu etkinliği yaptıktan sonra, etkinlik ile ilgili neler düşündüğünü, neler hissettiğini **anekdot** defterine yazmalısın.

Başarılar!

Şekil 1. Öğrenci etkinlik yönergesi

Aşağıda yer alan aile etkinlik yönergesinde ise sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlamada ailelerin yapmaları gereken süreç ayrıntılı olarak yer almaktadır.

Değerli Aile Üyeleri,

Etkinlikte sizin çocuğunuzun öğretmeni rolünü üstlenmenizi isteyeceğiz. Bu etkinlik için evdeki tüm aile üyeleri ile bir masaya oturabilirsiniz. Aile üyelerinden gönüllü olan biri, aşağıda yer alan başlıklar çerçevesinde günlük yaşamdan örneklerle bilgisini paylaşsın.

- Eskişehir’in iklimi yaz ve kış aylarında nasıldır?
- Eskişehir’in ikliminde kış aylarında ulaşım nasıldır? Nelere dikkat etmek gerekir?
- Eskişehir’in ikliminde yaz ve kış aylarında nasıl giyinmek gerekir?
- Eskişehir’de iklim yaz ve kış aylarında yiyeceklerimizi nasıl etkiler?
- Anne, baba, dede ya da tüm aile kış ve yaz aylarına hazırlık için neler yapıyorsunuz?

Bu sorular çerçevesinde sohbet havasında, güzel bir etkinlik gerçekleştirebilirsiniz. İklime ilgili başınıza gelen ilginç olayları birbirinizle paylaşabilirsiniz. Bu sayede ailenizle birlikte keyifli vakit geçirebilir ve çocuğunuzun sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini tekrarlamasına yardımcı olabilirsiniz. Etkinliği video kaydına alıp WhatsApp üzerinden (.... numaraya) gönderiniz. Video kaydı en az 10 dakika, en çok 20 dakika olacak şekilde olabilir. Etkinlikle ilgili düşüncelerinizi **aile işbirliği defterinize** yazınız.

Şekil 2. Aile etkinlik yönergesi

5. sınıf sosyal bilgiler dersinde yapılan bu uygulama, aşağıda Tablo 1’de yer alan ders planı kapsamında gerçekleştirilmiştir. Sosyal bilgiler dersi, planda belirtildiği gibi 15.12.2016 tarihinde “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı, “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde yer alan “Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar” kazanımı temel alınarak işlenmiştir.

Tablo 1. Sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlanan uygulama örneğine ilişkin ders planı

Dersin adı	Sosyal Bilgiler
Sınıf	5
Süre	40'+40'
Öğrenme Alanı	İnsanlar, Yerler ve Çevreler
Ünite	Bölgemizi Tanıyalım
Kazanım	Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.
Kullanılan yöntem ve teknikler	Rol oynama, anlatım, soru-cevap
Materyaller	Ders kitabı, hava durumu ile ilgili haberler, çalışma kâğıdı, aile katılımı sağlamaya yönelik hazırlanan aile ve öğrenci yönergesi, rol kartları, Türkiye iklim haritası
Aile Katılımına Yönelik Çalışma	Ailelerin öğretici rolünde olduğu etkinlik: Ailem öğretmenim oldu!

I. Giriş

Dikkat çekme	Öğrencilere “Kim kış aylarında başına gelen ilginç bir olayı bizimle paylaşmak ister?” sorusu sorulur. Başına gelen ilginç bir olayı paylaşmak isteyen öğrenci olursa dinlenir. Öğretmen soğuk havadan dolayı kendi yaşadığı bir olayı öğrencilerle paylaşır.
Güdüleme	Öğrencilere derste iklimin günlük yaşama ve etkinliklerimize nasıl yansıtacağını öğrenecekleri söylenir. Bu dersten sonra farklı iklimler hakkında bilgi sahibi olabilecekleri vurgulanır.
Gözden geçirme	Farklı bölgelere ait illerin hava sıcaklıklarının yer aldığı hava durumu çizelgesi ve konuyla ilgili haberler hakkında konuşulur.
Derse geçiş	Türkiye iklim haritası tahtaya asılır. Öğrencilerden ders kitaplarındaki iklim haritasını açmaları istenir. Türkiye’de görülen iklim türleri ile ilgili çalışma yapacağı öğrencilere verilerek derse geçilir.

II. Geliştirme

- Hava olayları ve iklimler tanıtılır.
- Akdeniz ve Karadeniz ikliminin özellikleri anlatılırken dağların kıyıya dik ve paralel uzanması konusyla ilgili bilgi verilir.
- Öğrencilere yer şekillerinin uzanmasının iklim üzerinde etkiye sahip olduğunu somutlaştırarak anlatmak için 4 öğrenci tahtaya kaldırılır.
- Öğrenciler sıradağlar biçiminde ayakta dururlar ve dağların kıyıya konumu ile ilgili bilgilendirme yapılır.
- İklimlerle ilgili karşılaştırmalı tablonun yer aldığı çalışma yaprağına öğrencilerin iklimlerin özelliklerini yazmaları sağlanır.
- İklimin günlük yaşama etkisi ile ilgili örnekler verilir.
- Öğrencilerin mevsimlerle ilgili günlük yaşamından örnekler vermesi sağlanır.
- İklimin konut tipine etkisi ile ilgili örnekler verilir.
- İklimin konut tipine etkisini gösteren fotoğraflar çalışma kâğıdından incelenir.
- Gönüllü olan dört öğrenciye, farklı mesleklerle ilgili olarak hazırlanmış rol kartları verilir.
- Öğrencilerin iklimin insan yaşamı ile ilgili faaliyetlere yansımaya yönelik doğaçlama bir şekilde canlandırma yapmaları sağlanır.

III. Sonuç

- Derste işlenen konu özetlenir.
- Aile üyelerinden birinin öğretmen rolünü üstlenmesi ve Eskişehir'in iklimi, iklimin günlük yaşama etkisi ile ilgili diğer aile üyelerine bilgi vermesi istenir.
- Bu etkinlik ile ilgili öğrencilere yönelik hazırlanan yönerge tanıtılır. Ailelere yönelik hazırlanan yönerge aile işbirliği defterine yapıştırılır.

IV. Değerlendirme

- Öğrencilerin aileleri ile yaptıkları çalışmalardan söz edilip öğrenci çalışma kitabında yer alan değerlendirme etkinliğini yapmaları sağlanır.

Dersin akışı içerisinde dersin yaklaşık son 10 dakikasında öğrencilere etkinlik tanıtılmıştır. Derste, etkinlik ile ilgili öğrencilere düşen görevler vurgulanarak aile ve öğrenci yönergeleri açıklanmıştır. Etkinliği kapsayan ders, kamera ile kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar, üç uzmandan oluşan bir komite tarafından incelenerek etkinliğin değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Derste öğrencilere etkinliğin tanıtıldığı sırada sınıfta geçen konuşmaların yer aldığı video dökümünün verilerinin bir bölümü aşağıda yer almaktadır:

Uygulayıcı: Bu hafta anneleriniz babalarınız sizin öğretmeniniz olacak.

Öğrenciler: Gerçekten mi?

Uygulayıcı: Evet çocuklar, derste öğrendiğimiz gibi iklim insan yaşamını etkiliyor. İklim ulaşımı etkiliyor, ulaşımın sonra yiyeceklerimizi etkiliyor. Örneğin kışın mandalina yiyoruz ama yazın mandalina çok olmuyor şeftali gibi meyveler oluyor. Buna benzer konularda aileleriniz size bilgi verecek. Şimdi bu yönergeleri aile defterlerinize yapıştırın, size ait yönergeyi dosyanıza koyun. Sorumluluk sizin, siz ailenize evde yapacağınız bu etkinlik ile ilgili bilgi vereceksiniz.

Ö4: Öğretmenim fotoğraf çekip gönderecek miyiz?

Uygulayıcı: Çocuklar bu kez fotoğraf değil video çekip göndereceksiniz. Size verdiğim yönergelerde de video kaydı istediğimi yazdım. Sadece fotoğrafı çekip gönderenler olabilir diye video kaydı istiyorum. Ben size güveniyorum yaptığınızı biliyorum ama görmek de istiyorum evde etkinliği nasıl yaptığınızı. Ailece toplanacaksınız yine, aile üyelerinizden biri Eskişehir'in iklimi hakkında bilgi verecek.

Ö1: Öğretmenim benim dedem anlatabilir. Annem, kardeşim, ben dinleriz.

Uygulayıcı: Olabilir, evet. Ailenizin çalışması gereken bir konu değil zaten. Sizlere yaşadığımız çevrenin yani Eskişehir'in iklimi ile ilgili bilgi verecekler. Kışın ve yazın yiyecek, giyecek, ulaşım ve barınma ile ilgili nelere dikkat etmek gerekiyor bunlardan söz edecekler.

Ortaokul 5. sınıf öğrencileri ve aileleri, sosyal bilgiler dersi kapsamında evde yaptıkları bu etkinliği akıllı telefonlarla video olarak kayıt altına almışlardır. Video kayıtlarından alınan görsel örnekleri Görsel 1 ve Görsel 2 olarak aşağıda yer almaktadır:

Görsel 1

Görsel 1’de görüldüğü sosyal bilgiler dersi kapsamında evde öğrenci, öğrencinin babası ve kardeşi “İklim ve İnsan Yaşantısı” konusunu çalışmaktadır. Baba, konu ile ilgili bilgiler ve kendi yaşantısından örnekler sunmaktadır.

Görsel 2’de de benzer şekilde bir anne ile çocuğu masaya oturmuş ve yönergelerin yardımıyla etkinliği gerçekleştirmekte, baba da etkinliği kaydetmektedir. Ayrıca görsellerden, velilerin etkinliğe hazırlık yaptıkları, notlar hazırladıkları anlaşılmaktadır.

Görsel 2

Bir öğrencinin evde ailesiyle gerçekleştirdiği bu etkinliğe ilişkin video kaydına ait dökümün bir bölümü örnek olarak aşağıda sunulmuştur:

A12: Kızım bugünkü konumuz iklim, Türkiye’deki iklim tipleri. Türkiye’de üç tip iklim var. Karadeniz iklimi, Akdeniz iklimi, karasal iklim. Bunları önceden öğrendiniz zaten. Biliyorsun değil mi?

Ö12: Evet.

A12: Akdeniz iklimi neydi, kışlar ılık ve yağışlı geçer. Yazlar sıcak ve kurak geçer. Karadeniz ikliminde yine kışlar ılık ve yağışlı, yazlar serin ve yağışlı. Yazlar da yağışlı geçiyor. Karasal iklim biraz daha farklı oluyor. Kışlar soğuk ve kar yağışlı. Kışlar biraz daha sert oluyor kış ayları. Yazlar ise sıcak ve kurak geçiyor. Bizim yaşadığımız memleket olarak Eskişehir karasal iklimde bulunuyor. Sen bana sormak istediklerini sorabilirsin Eskişehir ile ilgili.

Ö12: Eskişehir’de yaz ve kış aylarında iklim nasıl oluyor?

A12: Dediğim gibi karasal iklimde olduğu için kışlar çok soğuk ve sert, kar yağışlı. Yazları sıcak geçiyor. Gündüz ve gece arasındaki sıcaklık farkı çok fazla olabiliyor. Eskişehir’de örneğin yaz aylarında gündüz ve gece sıcaklık farkı çok fazla olabiliyor. Bu fark 10-15 derece olabiliyor. Gündüz 30 dereceyken akşamları sıcaklık 20 derece olabilir. Ama Akdeniz ve Karadeniz’de böyle farklılıklar olmaz. Tabii bizim yaşadığımız yere bakıp yılın en soğuk ayı bizde ocak ayı, yılbaşının olduğu ay. Kış ayları hangi aylardı?

Ö12: Aralık, ocak, şubat.

A12: Evet aralık, ocak, şubat ayları en soğuk aylarımız. Bu aylarda hem çok soğuk oluyor hem de don olayları görünüyor. Bu don olayları bizi nasıl etkiliyor? Besinlerimiz donabiliyor, dışarıda tarımla uğraşan kişilere hayvancılıkla uğraşan kişilere daha zor oluyor. Bunlara karşı tedbir alınması gerekiyor. Hal böyleyken haziran, temmuz ve ağustos ayları da en sıcak aylar oluyor. Daha çok temmuz ve ağustos ayları en sıcak aylarımız oluyor.

Ö12: Peki, ikinci sorum Eskişehir’de kış aylarında ulaşım nasıldır? Nelere dikkat etmek gerekir? Örneğin yayayken kış aylarında nelere dikkat etmek gerekir ve araçtayken kış aylarında nelere dikkat etmelidir?

A12: Şimdi kış aylarında karasal iklimin özelliğinden dolayı bol yağış alabiliyor. Tabii bu yağıştan sonra büyük bir don olayı olabiliyor. Genellikle ulaşımda toplu taşıma araçlarını kullanmamız daha iyi. Herkesin şahsi aracı değil de toplu taşıma aracını kullanması daha iyi don olayları olduğunda. Çünkü trafiği daha az etkileriz. Kıyafetlerimizi daha çok kalın yünlü, koyu renk giymemiz daha iyi olur. Çünkü kış aylarında üşümememiz gerekiyor. Paltomuzu, şapkamızı, kaşkolü ona göre sarınmamız gerekiyor. Yaz aylarında ise tam tersi daha ince, daha pamuklu, daha hafif açık renkli giysiler giyerek kendimizi serinletebiliyoruz.

Ö12: Peki Eskişehir'in ikliminde yaz ve kış ayları yiyeceklerimizi nasıl etkiler?

A12: Karasal iklimden dolayı az önce bahsettim don olayları olunca tarım ürünleri etkilenebilir. Bu yüzden ürünleri alırken dikkat edeceğiz. Daha sağlıklı yiyecekler almaya dikkat edeceğiz kış aylarında. Yaz aylarında yaşadığımız yerde her türlü besini bulabildiğimiz için yaz aylarında da ona göre muhafaza edeceğiz.

Ö12: Baba, yaz ve kış aylarına nasıl hazırlık yapıyorsunuz?

A12: Önceden kış ayına girmeden önce yaşadığımız yerin çatısını, damını tamir etme işlemlerini, boya badana işlemlerini, kışa hazırlık işlemlerini komple bitiriyoruz. Bunun yanı sıra kışın bulamayacağımız bazı yiyecekleri yaz aylarından stoklayıp kış aylarında tüketiyoruz. Yaz ve kış aylarına böyle hazırlık yapıyoruz. Anlamadığın başka bir şey var mı iklimler hakkında, Eskişehir'in iklimi hakkında?

Ö12: Yok baba.

Video dökümünden anlaşıldığı üzere anne, baba ve çocuk birlikte sosyal bilgiler dersi kapsamında bir aile etkinliği yapmış, anne baba günlük yaşamla ilgili dersin konusu olan "İklim ve İnsan Yaşantısı" ile ilgili bilgi ve deneyimlerini paylaşmışlardır.

Uygulamaya Yönelik Öğrenci ve Aile Görüşleri

Bu etkinliğe ilişkin öğrencilerin önemli olayları kısaca not almasını sağlayan anekdot kaydı tutması ve ailelerle öğretmen arasında bir iletişim aracı işlevine sahip olan "aile işbirliği defteri"ne ailelerin görüşlerini yazması sağlanmıştır. Ayrıca etkinliği yapan öğrencilerle yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir.

Etkinlik ile ilgili bazı öğrencilerin anekdot defterlerine yazdıkları görüşleri doğrudan alıntı olarak aşağıda sunulmuştur:

Bugün annem ve dedemle Hatice öğretmen (uygulayıcı) verdiği video ödevini yaptık. Dedem iklimi anlatırken bilmediğim şeyleri öğrendim. Sorular sordum, o da cevapladı. Sohbet ettik. Eskileri anlattı. Kendimi okulda hissettim ama ailemden birinden ders görmüş oldum. Ve mutlu oldum (Ö1, 19.12.2016).

Bu ödevde bu sefer ben öğrenci babam ise benim öğretmenim oldu. Ben babamın anlattıklarına çok şaşırdım. Çünkü babam örneğin Eskişehir'in eski adını söyledi. Ben daha önce hiç böyle bir şey duymamıştım. Biz bu videoyu göndermeden önce bazı nedenlerden dolayı birkaç kere çekmek, denemek zorunda kaldık. Ben öteki ödevin de çok yararlı olduğunu düşünüyorum, şimdi yaptığımız ödev de benim öğrenmem açısından gerçekten çok yararlı bir yöntem (Ö2, 19.12.2016).

Ödevde başlamadan önce aklımda çok plan vardı. Annemin aklına ödevi mutfakta yapmak geldi. Ben de kabul etmiştim. Ödevi yaparken heyecanlanıyorduk. "Anne, baba, dede ya da tüm aile kış aylarına hazırlık için neler yapıyorsunuz?" sorusunu annem bana anlattı. Eskiden annemin anneanesi her şeyi evde kendisi yaparmış. Pekmez, bulgur, tarhana, vb. şeyler kaynatmış (Ö5, 18.12.2016).

Babam çok iyi bir öğretmen olabilirmiş aslında. Bir konuyu bir derste bitirebilecek kapasitede. Babamın çocukluğu gerçekten çok güzeldi. Etkinlik çok güzeldi kısacası (Ö6, 17.12.2016).

Tarımı anlatmak için sınıfa gelen arkadaşımın annesine sorduğum soruların hepsini babama da sordum. Bizde buğday, zeytin, ceviz gibi şeyler yetişmiş. Bunları sorarken kendimi haberci gibi hissettim. Babam sonradan dedi ki haberci mi olacaksın (Ö7, 17.12.2016).

Anneme sorular sordum annem de birer birer cevapladı. Babam videoyu çekiyordu. Babam videoyu çektiği için annem heyecanlanıyordu. Heyecanlandığı için kelimeleri unutup duruyordu. Etkinlik çok güzeldi. Bu imkânları bize sunduğunuz için teşekkürler (Ö11, 18.12.2016).

Bugün babam benim öğretmenim oldu ve bana "iklimler" konusunu özetledi. Burada benim için en önemli olan şey hem ailemle eğlenmek hem de iklimler konusunu iyice kavradım. Bu arada kameraman da annemdi (Ö12, 18.12.2016).

Annem ve ben çok heyecanlıydık. Annem kendine bir konuşma yazdı ve videoda söyledi. Çok heyecanlandım. Annemin yerinde olsaydım hiç konuşamazdım. Eskişehir'in iklimi karasal iklime sahipmiş. Annemin zamanında sokaklar boydan boya buz tutarmış. Okula giderken çok zorluklar çekmiş. Yazlar ise sıcak ve kurak geçermiş (Ö14, 16.12.2016).

Öğrenci anekdotları genel olarak değerlendirildiğinde sosyal bilgiler dersinin günlük yaşamı yansıttığı görülmektedir. Ailenin günlük yaşantıları dersin konusunu oluşturmakta, aile üyelerinin her birinin bu derste öğrenilenlere katkısı olmaktadır. Aile bireyleri de çocuğunun öğretmeni olmaktan, çocuklarına kendi yaşamları ile ilgili bilgiler sunmaktan oldukça mutlu olmuştur. Bir ders kapsamında aile ve çocuk arasında böyle bir etkileşimin olmasının aile arasındaki ilişkileri güçlendirdiği yönünde gözlemler yapılmıştır.

Etkinlik ile ilgili öğrenci görüşmelerinden bazıları doğrudan alıntı olarak aşağıda yer almaktadır:

Sanki yanımda öğretmen varmış gibi oldu. Annem de iyi ki bu ödev oldu dedi. Küçükken öğretmen olmak istemiştım ama çok okuyamadığım için olamadım dedi. Okusaymış öğretmen olacaktım, sosyal bilgiler öğretmeni olacaktım. Öğrendiğim şeyler oldu. Küçük yaşlarımda domatese bir şey olmayacağını düşünüyordum. Kabuğu olanlara bir şey olmayacak zannediyordum ama oluyormuş. Bozulabiliyorlarmış dolu yağdığında onlar çürüyebiliyormuş (Ö3, 22.12.2016).

Babamın eline aile iş birliği defterini verdim. Ben de kendi yönergemiy aldım. Biz başladık direk. Tekrar etmiş oldum. Derste öğrendiklerimi tekrar etmiş oldum. Öyle yararları oldu. Babam aslında çok iyi bir öğretmen olabilirmiş. Bir konuyu bir derse sığdırmış. Daha rahat konu anlatabiliyormuş (Ö6, 23.12.2016).

Etkinlikte neler yapacağımızı anlattım onlara verilen yönergeyi okudum. Ondan sonra soruları gösterdim onlar hakkında konuştuk. Etkinliğin yararları oldu. Genellikle Eskişehir'den bahsettik. Eskişehir hakkında mesela bozkır olduğu aklımdan çıkıyordu ablam söyleyince daha çok kalıcı oldu hatta hatırlayamadığımda o aklıma geliyor. Anneme daha çok şey sordum, kışa nasıl hazırlanıyoruz, yaza nasıl hazırlanıyoruz diye sordum. Mesela makarna kesiyoruz dedi, turşu kuruyoruz dedi, tarhana yapıyoruz dedi (Ö8, 20.12.2016).

Eskişehir'in iklimi hakkında bilgi edindim. Karasal iklimde olduğunu öğrendim. Yazların, kışların nasıl geçtiğini öğrendim. Ben Eskişehir'de yazın kurak ve sıcak geçtiğini hiç düşünmüyordum, yağışlı ve sıcak olduğunu düşünüyordum. Babamla yaptık zaten. Babam üniversite mezunu olduğu için sanki karşımda erkek öğretmen var gibi sanki okuldaymışım gibi duygular hissediliyor. Bu ödev benim sosyal bilgiler dersime etki ediyor. Karasal iklim olmamızla ilgili ben bilgi sahibi oldum (Ö10, 20.12.2016).

Hem iklim değişikliklerini öğrendim, hem ailemle etkinlik yapmış oldum, hem de onların çocukluklarını öğrendim. Tekrar yapmış oldum. Böyle çok mutlu oldum ailemle yaptığımı. Hem böyle babamın bazen işleri oluyordu yapamıyorduk, birlikte olunca daha eğlenceli, keyifli oldu (Ö13, 21.12.2016).

Etkinlik kapsamında öğrencilerle gerçekleştirilen görüşmelere göre aile katılımlı sosyal bilgiler eğitiminin öğrenciler ve aileler için etkili bir öğrenme ortamı oluşturduğu söylenebilir. Öğrenci görüşlerine göre aileden öğrenilen bilgiler öğretimde kalıcılığı sağlamakta, aileyi daha

iyi tanıma olanağı sağlamakta, aileye ve ders konularına ilişkin olumlu tutumlar geliştirmeye büyük katkı sağlamaktadır.

Ailelerin bazılarının aile işbirliği defterine etkinlik ile ilgili yazdığı görüşler aşağıda yer almaktadır:

Bu proje ödevinin gerçekten de yararlı bir proje olduğunu düşünüyorum. Başta evlatlarımız ve öğrencilerimizin araştırma ve öğrenme heveslerini tetikliyor ve biz velilere aile içi paylaşma duygusu aşıyor. Ben böyle bir ödevde yer alırken kızıma dilimin döndüğü ve bildiğim kadarıyla yardımcı olmaya çalıştım. Katkım olduysa sevinirim. Bu tür ödevlerin devam etmesini istiyorum Baba (A2, 19.12.2016). İşlerinden dolayı fazla ödevleriyle alakadar olmayan eşimin bu proje sayesinde kızımınla beraber ödev yapmış olduklarını gördüm. Hep beraber çok zevk alarak işledik konuyu. Videoya almak da ayrı bir zevk oldu bizim için. Kayıta girmek, aralarda güldükleri için kesmek çok eğlenceliydi. Günler öncesinden konuya çalışmış ve beraberce konuyu işlemiştik hem de kameralar önünde. Birkaç eksikimiz olsa da hepimiz Eskişehir'i eğlenceli bir şekilde öğrenmiştik. Emeklerinden dolayı önce eşime, bize bu fırsatı verdiği için öğretmenimize teşekkür ediyoruz. Anne (A2, 19.12.2016).

Çocuğum beni dinledi. Ona karşı gerçekten yararlı olacağına inanıyorum. Verdiğiniz yönerge sayesinde etkinlik çok kolay oldu. Çocuğumun iklimleri öğrenmesine çok sevindim. Kızım iyi bir çocuk, etkinliğe uyum sağladı. Bu beni mutlu etti (A6, 17.12.2016).

Ailece yeni bir etkinlik yaptık. Çok faydalı, verimli ve eğitsel bir çalışma oldu. Yaşadığımız şehir, Eskişehir'in iklimi hakkında bildiklerimizi ve kaynaklardan öğrendiğimiz bilmediklerimizi paylaşarak etüt şeklinde bir çalışma gerçekleştirdik. Daha nice nice konular hakkında böyle faaliyetler düzenleyerek hem aile içerisinde birleştirici bir ortam; hem de faydalı bilgiler öğrenerek alışkanlıklar edinmek için çok önemlidir. Çocuklarımıza pedagojik formasyonu ve akademik değerleri bu aşamada öğrettiğiniz için, ailece konu hakkında emeği geçen herkese sonsuz şükranlarımızla... (A10, 18.12.2016).

Yaptığımız bu etkinlik de çok keyifli geçti. Size bir şey itiraf etmem gerekirse babamızla ilk defa bu kadar iç içe olduk. Kızımın bu zamana kadar olan okulu ile hep ben ilgilendim. Babamız işten eve, evden işe giderdi. Eve yorgun gelirdi. Ben ilgilenirdim. Ama şimdi durum çok keyifli bir süreç aldı. Beraber zaman geçiriyoruz. Unuttuğumuz bilgilerimiz tazeleniyor. Eskişehir iklimini bir kez daha yenilemiş olduk. Size bir kez daha teşekkür ederiz (A14, 16.12.2016).

Aile işbirliği defterinden edinilen bilgilere göre sosyal bilgiler dersine aile katılımı sağlanmasına ilişkin gerçekleştirilen etkinliklerin aileler tarafından önemsendiği, yararlı görüldüğü, aile içi paylaşımları arttırdığı, aile içinde olumlu duygular oluşturduğu görülmektedir. Aile katılımlı etkinlikler ile özellikle babaların çocuğun öğrenme sürecine katılımı diğer aile üyeleri bakımından dikkat çeken, olumlu bir durum olmuştur.

Sonuç

Sosyal bilgiler ilk ve ortaokul programlarında yer alan bireyin kendini, ailesini, yakın çevresini konu edinerek toplumsal yaşamı temel alan bir derstir. Toplumsal yaşamın en önemli kurumlarından biri ailedir. Sosyal bilgiler dersinde aile katılımı sağlamak, sosyal bilgiler dersinde aile destekli öğretme-öğrenme süreçleri düzenlemek sosyal bilgiler eğitimin amaçlarına ulaşmasında büyük bir katkı sağlayabilir. Sosyal bilgiler dersinden elde edilecek başarı akademik başarının yanı sıra etkili bir vatandaş olarak yaşama ilişkin başarı elde etmek gibi daha üst düzey bir anlam taşımaktadır. Bu nedenle bireyin sosyal bilgiler dersine ilişkin başarısını artırmak için aileden yararlanmak önemli görülmektedir.

Sosyal bilgiler ve aile çocukların büyümesinde, olgunlaşmasında, kişiliğinin şekillenmesinde, toplumsal yaşama hazırlanmasında yan yana gelmesi gereken iki önemli kavramdır. Bu çalışmada da bu iki kavram bir araya getirilerek, öğretmenlere rehberlik

edebilecek bir uygulama örneği yer almaktadır. Çalışmada, aile destekli sosyal bilgiler dersinin nasıl işleneceğine dair bir ders planı sunulmuş, ders planı uygulanmış, ders planında yer alan aile katılımına yönelik çalışma öğrenci ve ailelerin görüşlerinden doğrudan alıntılarla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarına ulaşabilmek, içeriğini öğrencilere sunabilmek için sosyal bilgiler dersinin öğretme-öğrenme süreçlerine çocukların ilk ve en önemli öğretmeni olan aileleri katabilmek ve bu süreci araştırma bulguları ile ortaya koyabilmek sosyal bilgiler eğitiminin gelişimine önemli katkılar sağlayabilir.

Kaynakça

- Abbak, B. S. (2008). *Okulöncesi eğitim programındaki aile katılımı etkinliklerinin anasınıfı öğretmenleri ve veli görüşleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ahioğlu-Lindberg, E. N. (2014). Eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin aile katılımı ile ilgili görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1339-1361.
- Ahioğlu-Lindberg, E. N. ve Demircan, A. N. (2013). Ortaöğretim okullarında öğrenci görüşlerine göre aile katılımı: Bir ölçek uyarlaması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(1), 35-46.
- Akkaya, M. (2007). *Öğretmenlerin ve velilerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aslanargun, E. (2007). Okul-aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 119-135.
- Atakan, H. (2010). *Okulöncesi eğitiminde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Bahçeli-Kahraman, P. (2012). *Aile katılımı boyutu zenginleştirilmiş okulöncesi eğitim programlarının 5-6 yaş çocukların ilkökula hazırlanışluk düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Chan, B. Y. M. ve Chui, H. S. (1997). Parental participation in school councils in Victoria, Australia. *International Journal of Educational Management*, 11(3), 102-110.
- Coleman, M. ve Churchill, S. (1997). Challenges to family involvement. *Childhood Education*, 73(3), 144-148.
- Cömert, D. ve Güleç, H. (2004). Okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: Öğretmen-aile-çocuk ve kurum. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 131, 145.
- Demircan, A. N. (2012). *Ortaöğretim okullarında aile katılımı: Ölçek uyarlaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- Demircan, Ö. ve Erden, F. T. (2015). Parental involvement and developmentally appropriate practices: A comparison of parent and teacher beliefs. *Early Child Development and Care*, 185(2), 209-225.
- Deveci, H. (2002). *Sosyal bilgiler dersinde probleme dayalı öğrenmenin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, akademik başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Deveci, H. (2008). Learning from parents and learning with parents in social studies. *World Applied Science*, 3(5), 715-724.
- Deveci, H. (2009). Hayat bilgisi öğretiminde aile katılımı. İçinde B. Tay (Ed.), *Hayat bilgisi öğretimi*, ss.243-260. Ankara: Maya.
- Dinç, B. (2008). Eğitime ailenin katılımı. İçinde E. A. Küçükylmaz (Ed.), *Okul, aile ve çevre işbirliği*, ss.55-74. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Douglass, A. ve Klerman, L. (2012). The strengthening families initiative and child care quality improvement: How strengthening families influenced change in child care programs in one state. *Early Education and Development*, 23, 373-392.
- Epstein, J. L. (2008). Improving family and community involvement in secondary schools. *Education Digest*, 73(6), 9-12.
- Epstein, J. L. (2010). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 92(3), 81-96.
- Epstein, J. L. ve Dauber, S. L. (1991). School programs and teacher practices of parent involvement in innercity elementary and middle schools. *The Elementary School Journal*, 91(3), 289-305
- Erdoğan, Ç. ve Demirkasımoğlu, N. (2010). Ailelerin eğitim sürecine katılımına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(3), 399-431.
- Gültekin, M. ve Kılıç, Z. (2014). İlköğretimde çocuğu olan ailelerin çocuklarının eğitim ve öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve eğitim gereksinimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(2), 85-111.

- Harris, K. I. (2015). The unexpected journey shared by families: Using literature to support and understand families raising a child with disabilities. *Early Childhood Education Journal*, 43, 473-484.
- Kaya, E.; Eryılmaz, Ö.; Gezer, U.; Ekici, M. ve Kapan, E. (2015). Öğretmenlerin on iki yıllık zorunlu eğitimin (4+4+4) sosyal bilgiler dersine yansımalarına ilişkin alguları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5(2), 54-93.
- Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1) 69-83.
- Kılıç, Z. (2010). *İlköğretimde hayat bilgisi dersinde aile katılımı çalışmaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Lim, M. (2012). Unpacking parent involvement: Korean American parents' collective networking. *School Community Journal*, 22(1), 89-110.
- McDowell, J. R. (2014). *Fostering parental engagement in a rural title elementary school*. Unpublished Doctoral Thesis. The College of William and Mary, The Faculty of the School of Education, in Virginia.
- Oğuz, K. (2012). *İlköğretim okullarında aile katılımı: Ölçek uyarlaması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Öztürk, C. (2007). Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss. 22-49) . Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Seefeldt, C.; Castle, S. ve Falconer, R. C. (2015). *Okulöncesi/ilkokul çocukları için sosyal bilgiler öğretimi*. S. Coşkun Deniz (Çev.). Ankara: Nobel.
- Sheldon, S. B. (2003). Linking school-family-community partnerships in urban elementary schools to student achievement on state tests. *The Urban Review*, 35(2), 149-165.
- Sözer, E. ve Deveci, H. (2007). *Sosyal bilgiler dersinde aile katılımı ve çeşitli uygulama örnekleri*. VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu. Eskişehir.
- Tümkaya, S. (2017). Velilerin okulda eğitime katılım türlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(2), 83-98.